

L'Euroregió de l'Arc Mediterrani: importància econòmica i comerç

Març 2017

Resum

L'Euroregió de l'Arc Mediterrani constitueix un territori considerablement desenvolupat en el marc dels espais econòmics internacionals. Amb una població de 13,5 milions d'habitants i un territori de l'11,9% de l'Estat espanyol, l'àrea genera el 30,9% del PIB, dóna feina al 30,2% de l'ocupació i concentra el 35% de la indústria manufacturera espanyola. Territori de pimes (99,6% de les empreses), genera el 36% de les exportacions de l'Estat. Les vendes a l'exterior de l'Arc van destinades majorment (61%) a mercats internacionals. L'orientació cap a aquests mercats ha estat particularment dinàmica a Catalunya des del principi de la dècada actual als mercats. Les compres fora de les tres comunitats presenten perfils molt diferenciats: molt internacional a Catalunya, molt nacional a les Illes i un entremig al País Valencià. L'intercanvi dintre de l'euroregió considerada és molt intens. Comparteixen molts reptes, entre els quals destaquen quatre:

- *permeabilitzar els espais econòmics a través de les infraestructures*
- *augmentar la cooperació en àmbits públics que són d'interès empresarial*
- *impulsar la integració dels sistemes empresarials*
- *donar resposta a les necessitats de les pimes en àmbits com la morositat, la fiscalitat, els costos de l'electricitat o l'accés als concursos públics, entre altres.*

0 Introducció

L'Euroregió de l'Arc Mediterrani constitueix un territori considerablement desenvolupat en el marc dels espais econòmics internacionals. En efecte, algunes dades relatives a les regions econòmiques espanyoles que conformen aquest arc (Catalunya, País Valencià i Illes Balears) posen en relleu tant la seva importància conjunta com l'alt grau de relacions comercials que mantenen entre elles i amb l'exterior.

Amb motiu de la celebració de la Jornada "L'hora de les decisions" en l'àmbit de l'Euroregió de l'Arc Mediterrani (Palau de Congressos de València, 2 de març de 2017), PIMEC hi ha participat en l'apartat "Reptes empresarials", i n'ha preparat un document de base. Les informacions recollides per l'Observatori en ocasió de la jornada en qüestió ens han permès elaborar aquest INFORMES PIMEC que té per objecte realitzar una semblança sintètica de l'economia i el comerç de la façana mediterrània compartida.

El document s'estructura en 6 punts: 1) una breu nota metodològica; 2) el pes que l'Arc Mediterrani té en el conjunt de l'Estat; 3) l'àmbit empresarial en clau de dimensió; 4) el comerç amb la resta d'Espanya i del món; 5) el comerç entre les regions de l'Arc Mediterrani; i 6) els principals reptes empresarials que comparteixen les regions mediterrànies.

1 Metodologia

Aquest document es basa en la informació publicada per C-interreg relativa a dades de comerç interregional a Espanya. C-interreg és un projecte impulsat pel Centre de Predicció Econòmica (CEPREDE) i compta amb el patrocini directe d'11 comunitats autònomes.

La base de dades, disponible al lloc web <http://www.c-interreg.es>, ofereix informació sobre fluxos de béns, no pas de serveis. A diferència dels fluxos internacionals, que s'informen als responsables de duanes o d'administracions tributàries, les operacions entre comunitats autònomes són més difícilment controlables. Per tant, darrere de les dades publicades hi ha importants càlculs, estimacions, supòsits i limitacions d'informació que condicionen l'exactitud dels resultats, i cal prendre les xifres amb la prudència que exigeix una estimació tan complexa com aquesta.

Les dades descansen en la utilització de les estadístiques de fluxos de mercaderies segons diferents mitjans de transport.¹

Ara bé, la informació subministrada té l'avantatge que, com que comparteix metodologia, permet comparar les diferents comunitats autònomes,

¹Per a una explicació detallada de la metodologia, veure <http://www.c-interreg.es/metodologia.asp>

diferenciant entre comerç intra i interregional, així com les dades de comerç internacional equivalents.

2 El pes econòmic de l'Arc Mediterrani a Espanya

Les tres comunitats autònomes que conformen l'Arc Mediterrani tenen una població conjunta de 13,5 milions de persones (un 29% del total espanyol) i ocupen una superfície de 60.361 quilòmetres quadrats (11,9% del territori espanyol).

La suma del PIB de les tres comunitats es xifrava, al 2015, en 332.800 milions d'euros, el que equival al 30,9% del total del PIB espanyol. Pel que fa a l'ocupació, els llocs de treball al conjunt de l'Arc sumen la xifra de 5.600.000, equivalent a un percentatge del 30,2% del total espanyol.

De la composició sectorial del PIB conjunt, hom en dedueix la importància industrial manufacturera, atès que representa el 36,2% del valor generat per la manufactura espanyola. Aquesta concentració industrial descansa en Catalunya (24,7% del conjunt espanyol) i en el País Valencià (10,9%), mentre que les Illes Balears tenen molt poca indústria i, en canvi, estan fonamentalment centrades en el turisme i activitats connexes.

A l'Arc Mediterrani s'hi produeix també una notable concentració del sector "Activitats immobiliàries" en la mesura que aquí s'hi genera el 35,1% del valor de tot l'Estat.

Com a contrapès al protagonisme industrial, a l'Arc Mediterrani s'hi enregistren menors pesos d'altres sectors econòmics, entre els quals destaquen el del sector agrari (representa el 17% del total espanyol), el sector de la informació i comunicacions (24,3% del total espanyol) i l'Administració Pública (26,6% d'Espanya).

3 L'Arc Mediterrani, un territori de pimes

Al 2016, a l'Arc Mediterrani s'hi comptabilitzaven 453.693 empreses amb personal assalariat. Si hi afegim les empreses sense assalariats (576.400) ens trobem davant un teixit societari format per 1.030.093 empreses.

Centrant l'atenció en les empreses amb assalariats, el 99,6% tenen menys de 200 treballadors, és a dir, són pimes.

Aquest col·lectiu empresarial tan nombrós representa el 31,4% de totes les pimes espanyoles. Per regions econòmiques de l'Arc, Catalunya és la que en té més, amb més d'1/4 de milió, seguida del País Valencià, amb prop de 160.000, i les Illes, amb més de 40.000, tal com es recull en la taula 1.

Taula 1. Nombre d'empreses per ubicació geogràfica. 2016

	Total Espanya	Catalunya	País Valencià	Illes Balears	ARC MEDITERRANI			% s/Estat
Total	3.236.582	596.196	344.556	89.341	1.030.093			31,8%
Sense assalariats	1.791.909	341.290	186.156	48.954	576.400			32,2%
Amb assalariats	1.444.673	254.906	158.400	40.387	453.693	100,0%		31,4%
D'1 a 2	895.574	153.786	99.082	24.577	277.445	61,2%		31,0%
De 3 a 5	292.403	51.530	31.959	8.700	92.189	20,3%		31,5%
De 6 a 9	117.293	21.711	12.628	3.446	37.785	8,3%		32,2%
De 10 a 19	75.022	14.514	8.102	2.077	24.693	5,4%		32,9%
De 20 a 49	40.895	8.279	4.340	1.040	13.659	3,0%		33,4%
De 50 a 99	12.020	2.581	1.261	280	4.122	0,9%		34,3%
De 100 a 199	6.243	1.400	593	164	2.157	0,5%		34,6%
De 200 a 499	3.489	743	311	75	1.129	0,2%		32,4%
De 500 a 999	951	211	76	15	302	0,1%		31,8%
De 1.000 a 4.999	674	130	46	13	189	0,0%		28,0%
De 5.000 o més	109	21	2	0	23	0,0%		21,1%

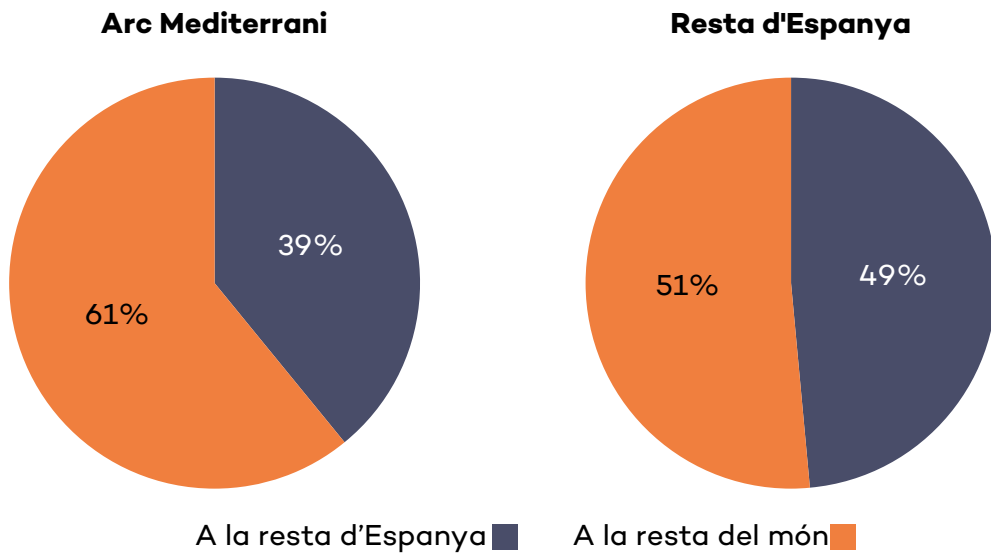
Font: DIRCE

4 Exportació de l'Arc Mediterrani per grans destins geogràfics el 2014 i el 2015

En un context de caràcter industrial com l'indicat, l'Arc Mediterrani genera el 36% del total d'exportació de l'Estat, és a dir, constitueix una peça fonamental de les relacions espanyoles amb la resta del món. Cap altra zona de l'Estat té una dimensió comparable, amb els seus prop de 100.000 milions d'euros d'exportació anual arreu del món que es van comptabilitzar al 2016.

L'Arc està més orientat als mercats internacionals que la resta de regions econòmiques espanyoles: més d'un 61% de les vendes que es fan fora de cada regió va als mercats internacionals, mentre que a la resta d'Espanya aquest percentatge és del 51% (per tant, la resta d'Espanya està més orientada cap a la resta d'Espanya que no pas l'Arc, mitjana 2014-2015).

Gràfic 1. Distribució de l'exportació de béns segons destí geogràfic. Mitjana 2015-2016

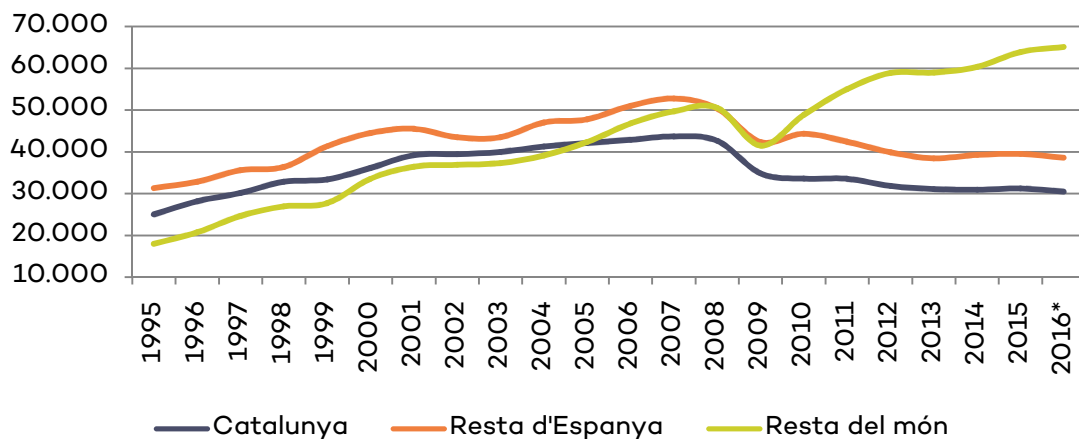

Font: C-intereg

En aquest context, el cas particular de Catalunya mostra una evolució clarament orientada cap als mercats internacionals, en particular en la dècada actual. Això ha servit per compensar part de la caiguda de la demanda interna catalana i espanyola durant la crisi econòmica iniciada el 2008.

En efecte, la perspectiva històrica 1995-2016 mostra com Catalunya ha anat incrementant la seva obertura exterior gràcies a un procés d'internacionalització continu. D'aquesta manera, el mercat intern català i les vendes a la resta de l'Estat han mantingut una evolució en paral·lel amb una caiguda constant del seu pes sobre el total de les vendes durant el període considerat. Per contra, les vendes de béns a l'estranger han presentat un increment notable, passant del 24,2% el 1995 al 48,5% el 2016.

Gràfic 2. Vendes de béns de Catalunya per destí geogràfic. Milions d'euros

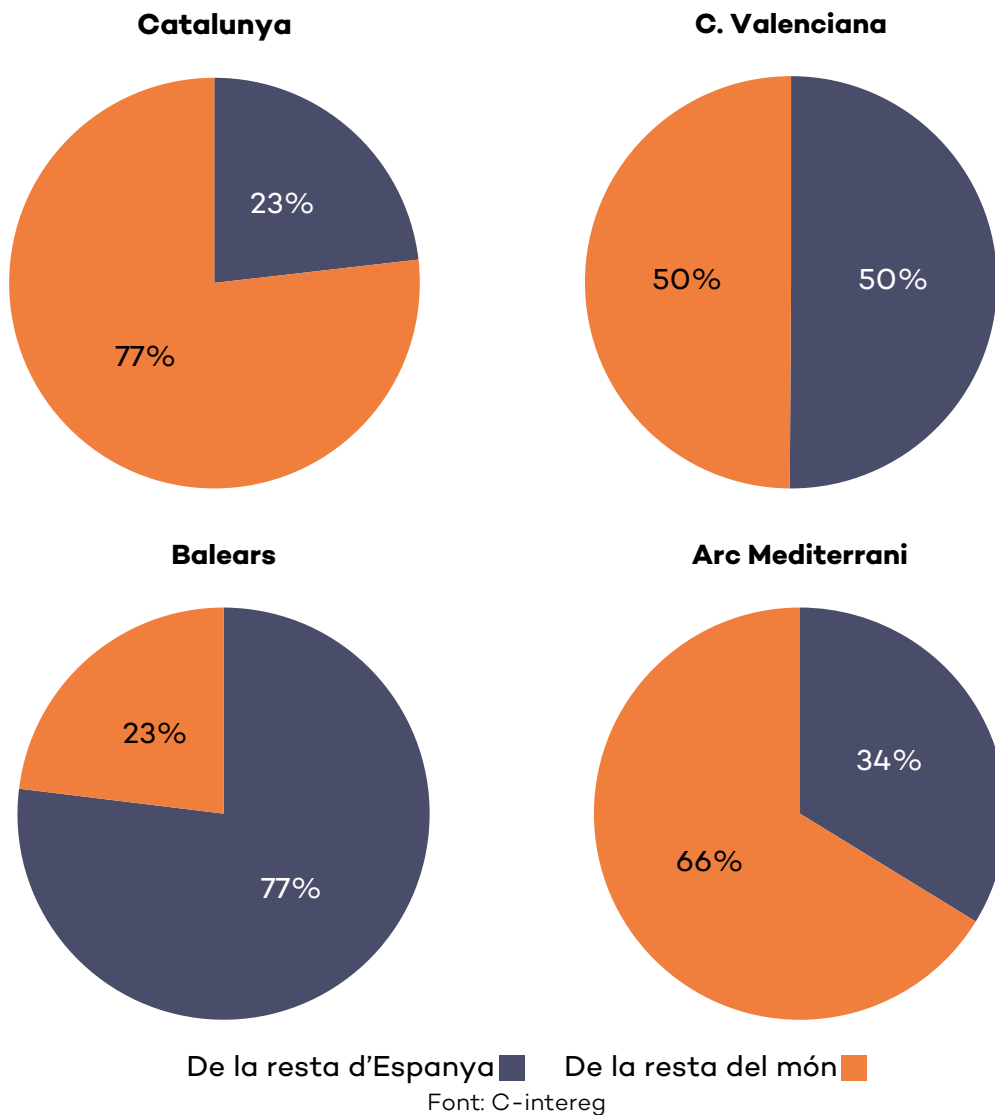
*2016 elaboració pròpia

Font: C-intereg

Pel que fa a les compres que realitzen les empreses de l'Arc fora de la seva comunitat, és a dir, a la resta d'Espanya i als mercats internacionals, es donen situacions clarament diferenciades entre les regions (veure gràfic 2):

- Catalunya compra sobretot als mercats internacionals (77%)
- El País Valencià compra un 50% a la resta de l'Estat i un 50% a la resta del món
- Les Illes compren un 77% a la resta de l'Estat i un 23% a la resta del món.

Gràfic 3. Distribució de la importació de béns segons origen geogràfic. Mitjana 2015-2016

5 El comerç interregional

Talcom era d'esperar, entre regions econòmiques veïnes existeix una relació comercial intensa. A partir de les dades de comerç interregional del període 1995-2013 (mitjanes anuals), es constata un nivell d'importància mútua entre les regions superior al que li correspondria pel seu pes econòmic dintre de l'Estat. Així, per cada una de les tres regions de l'Arc destaquen aquests punts completament relacionats entre ells:

- a) Catalunya:
 - a. El País Valencià és el seu primer client espanyol, i concentra el 16,7% de les seves vendes catalanes a l'Estat.
 - a. El País Valencià és la primera regió proveïdora, concentra el 30,2% de les compres catalanes a l'Estat.
- b) País Valencià:
 - a. Catalunya és el seu primer client, representa el 21,5% de les vendes que fan les seves empreses a l'Estat
 - b. Catalunya és, amb diferència, el seu primer proveïdor, amb el 30,2% de totes les compres que fa a l'Estat.
- c) Illes Balears
 - b. Catalunya és, a distància de la resta, el primer client, atès que representa el 35,9% de les vendes que fan les seves empreses a l'Estat
 - c. Catalunya és, també amb diferència, el seu primer proveïdor, amb el 35,9% de totes les compres que fa a l'Estat.

5. Reptes empresarials de l'Arc Mediterrani

L'economia de l'Arc Mediterrani comparteix i ocupa un espai de màxim relleu dintre de l'Estat espanyol. No només té una alta importància econòmica conjunta, sinó també una forta orientació cap a mercats internacionals i un alt nivell de relacions comercials (venda i compra) entre les tres regions que el conformen.

Existeixen, al si de l'euroregió considerada, una sèrie de preocupacions compartides. A la jornada de València, es van destacar les necessitats (i per tant els reptes) que comparteix l'Arc i que se sintetitzen en les quatre necessitats que segueixen.

1) CAL PERMEABILITZAR LES ECONOMIES DE L'ARC A TRAVÉS DE LES INFRAESTRUCTURES

Existeixen massa colls d'ampolla (trams de ferrocarril de via única, carreteres nacionals saturades pendents de desdoblament) i infraestructures en cartera que no avancen (corredor mediterrani) i que dificulten la ràpida i eficient circulació de persones i mercaderies entre els dos territoris.

Cal urgentment el corredor ferroviari de mercaderies que serà una peça bàsica en les relacions comercials internacionals en el futur; en el mateix sentit, la mobilitat de les persones, fonamentalment per via ferroviària, requereix una connexió ràpida tipus llançadora que uneixi Girona amb Alacant en tres hores i Barcelona-València en una i mitja. La manca d'una carretera d'alta capacitat entre els dos territoris és un dèficit difícil de justificar en una Espanya sobredotada d'aquest tipus de vies.

2) CAL AUGMENTAR LA COOPERACIÓ EN ÀMBITS PÚBLICS QUE SÓN D'INTERÈS EMPRESARIAL

Col·laboració en la gestió i en la projecció internacional d'infraestructures fonamentals de cara al futur, com ara els ports de Barcelona, Tarragona i València. Aquesta façana marítima, respectant la competència entre els seus actors, té molt a guanyar a escala internacional si s'ofereix com una plataforma per a l'exportació i la importació.

Cal també l'obertura de línies de cooperació per part dels diferents centres que generen innovació industrial al servei de l'empresa. En la mateixa línia, sembla imprescindible l'aprofundiment de les relacions Universitat-empresa, no només dintre de cada territori sinó tenint present la proximitat i la intensitat de les relacions comercials en l'àmbit de l'Arc. El mateix es pot dir quant a les necessitats i als dissenys del sistema educatiu relacionat amb la FP, un tipus de formació amb dèficits importants compartits.

3) CAL IMPULSAR LA INTEGRACIÓ DELS SISTEMES EMPRESARIALS

L'Arc té una gran importància quantitativa, però és més una suma d'espais que operen empresarialment de manera separada, que no pas un espai on es duguin a terme projectes empresarials compartits (*joint ventures*, participacions creuades, etcètera). L'aprofundiment en aquest terreny permetria, amb tota seguretat, generar projectes empresarials de major dimensió i abast que els actuals, en benefici de l'eficiència i la competitivitat. En aquesta línia, també cal permeabilitzar l'entorn de les patronals empresarials existents a les diferents regions de l'Arc.

4) CAL DONAR RESPOSTA A LES NECESSITATS DE LES PIMES

L'Arc Mediterrani és territori de predomini de la petita i mitjana empresa. Aquest col·lectiu tan fonamental del sistema productiu requereix respostes a problemes crònics com són:

- la lluita contra la morositat, una plaga ibèrica que costa de controlar malgrat els ingents esforços que hi hem dedicat algunes patronals.
- la necessitat d'establir una fiscalitat pensada per a pimes en lloc de per a grans empreses

- la urgència d'acabar amb la discriminació que pateix la pime en determinats àmbits com el preu de l'energia o l'accés als concursos públics.